

Motion till riksdagen

1988/89:So31

av Daniel Tarschys m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1988/89:130 om
socialstyrelsens framtida roll, uppgifter och
inriktning

Propositionen anlägger ett mycket markerat regeringsperspektiv på socialstyrelsen. Den fundamentala underliggande frågan förefaller vara hur regeringen ska få största möjliga utbyte av myndigheten. Denna fråga är i och för sig väsentlig men inte den enda som kan ställas. Socialstyrelsens verksamhet behöver också relateras till medborgarnas behov liksom till kommunernas, landstingens och de frivilliga organisationernas arbete.

Mot de organisatoriska förslag som framläggs i propositionen har folkpartiet inga större invändningar. Några av dessa svarar mot krav som vi länge framfört, t.ex. i fråga om förbättrad tillsyn ute i landet. Vi finner emellertid åtskilliga frågor obesvarade och vill också på några punkter föreslå längre gående förändringar.

Socialstyrelsen är för stor

Socialstyrelsen griper idag över ett alltför stort ansvarsområde. Det är därför bra att läkemedelskontrollen som är en väl avgränsad verksamhet bryts ut och blir en egen myndighet. En nära kontakt mellan socialstyrelsen och läkemedelsverket är dock nödvändig, eftersom läkemedelsbehandling är en viktig del i hälso- och sjukvårdens verksamhet. Vi förutsätter att propositionen om det framtida läkemedelsverket kommer att innehålla närmare preciseringar om detta samarbete.

Socialstyrelsen kommer även i den föreslagna organisationen att ha ett alltför brett verksamhetsfält. Erfarenheten har visat att styrelsens resurser i stort sett bundits upp av arbete med de uppgifter som föreskrivits i lag, föreskrifter m.m. och att inget eller mycket litet utrymme funnits tillgängligt för att lösa nya uppgifter som åläggs myndigheten. Propositionen innehåller inga konkreta förslag om hur man skall åstadkomma en sådan flexibilitet att myndigheten snabbt kan ta sig an nya uppdrag i första hand från regeringen. Enligt vår mening bör behovet av icke öronmärkta resurser beaktas i budgetpropositionen för nästkommande budgetår.

Förslaget om inordnande av barnmiljörådet i socialstyrelsen återfinns inte i propositionen. Vi noterar med tillfredsställelse att regeringen på denna punkt har tagit intryck av de invändningar som folkpartiet och många andra har framfört.

I dag finns olika organ knutna till regeringskansliet för behandling av vissa uppgifter såsom HIV/aids (aidsdelegationen) och bedömning av me-

dicinsk teknologi (beredningen /S1987:B/ för utvärdering av medicinsk metodik). Folkpartiet anser att den sistnämndas uppgifter bör överföras till socialstyrelsen och då närmast till läkemedelsavdelningen. Denna fråga bör tas upp i den kommande propositionen om läkemedelsverket och nästa års budgetproposition.

Ett självständigt institut för folkhälsan

Socialstyrelsen har i dag viktiga uppgifter i fråga om hälsoupplýsning, kostupplýsning och information om alkohol och tobak. Enligt vår mening bör de frågor som rör åtgärder för en bättre folkhälsa föras över till ett självständigt återskapat folkhälsoinstitutet — Statens institut för folkhälsan. Förslaget har närmare utvecklats i en partimotion, 1988/89:So477.

Många hälsorisker är allttjämt klassbundna. Kraftfulla insatser behövs för att förebygga ohälsa och alltför tidiga dödsfall i alla delar av samhället. Kunskapen om hälsofarliga livsstilar måste spridas. Det föreslagna institutet bör på riksnivå vara ansvarigt för kartläggning ohälsa och dess orsaker, för forskning om hur sådana risker kan förebyggas samt för initiativ, samordning och genomförande av olika folkhälsobefrämjande insatser.

En rad av det föreslagna institutets arbetsuppgifter åvilar idag på andra myndigheter såsom institutet för miljömedicin, institutet för psykosocial miljömedicin, livsmedelsverket, socialstyrelsen och trafiksäkerhetsverket. Skapandet av ett folkhälsoinstitut innebär därför överföring av en del uppgifter från dessa till det nya institutet.

De uppgifter som skulle överföras från socialstyrelsen är hälsoregistrering, hälsoskydd och hälsoupplýsning, vilket innefattar information om främst kost och motion, tobak, missbruk, sex- och samlevnad och olycksfall.

WHO:s hälsostategi innehåller som ett delmål att medlemsstaterna år 1995 signifikant skall ha minskat hälsofarliga beteenden som överbruk av alkohol och läkemedel, användning av illegala droger och andra kemiska substanser samt tobak. För att nå målet skall man utveckla integrerade tvärssektoriella program som bl.a. innefattar att bruket av dessa medel minskar med 25% till år 2000 (se motion 1988/89:So301). Här brådskar det. Sedan WHO-beslutet togs 1984 har ingen signifikant minskning av t.ex. rökning och alkoholbruk kunnat noteras.

Folkpartiet tillstyrker att CAN i framtiden ges en fristående ställning. CAN bör därvid få kompensation för de kostnadsökningar som kan uppkomma vid organisationsförändringar.

Propositionens behandling av alkoholfrågorna stärker tyvärr intrycket att detta område hanteras med vänster hand av regeringen. Man synes vara inriktad på att splittra de redan i dag alltför klena resurserna på olika enheter. Enligt vår uppfattning behövs inom folkhälsoinstitutet en slagkraftig enhet för arbete mot missbruk.

Tillsyn och rättssäkerhet

Tillskapandet av de regionala tillsynsenheterna svarar mot krav på bättre decentraliserad tillsyn som länge har framförts av folkpartiet och av riksdagen. Vi tillstyrker detta förslag.

En grundtanke i propositionen är att socialstyrelsen centralt skall få mera utrymme för analys, uppföljning, utvärdering etc. genom att ägna mindre resurser åt individärenden. Vilka konsekvenser detta kommer att få på enskilda områden är emellertid ännu inte klarlagt. Vi menar att ett ställningstagande med denna inriktning måste anstå till dess att de olika rättsområdena är noga genomgångna.

Föredraganden tycks mena att individärenden på ett störande sätt konkurrerar om det utrymme som står till förfogande för t.ex. uppdrag från regeringen. Mot detta synsätt kan emellertid flera invändningar resas.

För det första är de individuella ärendena en viktig kunskapskälla för socialstyrelsen. För det andra — och än viktigare — finns det starka rättssäkerhetsskäl för att bevara möjligheten till en kvalificerad överprövning av olika frågor inom den sociala sektorn.

Socialstyrelsen har i det förflutna i stor utsträckning kunnat vara en tribun och advokat för människor som inte själva förmår hävda sin rätt — för dem vi i folkpartiet kallar "det glömda Sverige". Vi ser gärna att socialstyrelsen även i framtiden tillerkänns denna roll och inte enbart glider in i uppgiften som serviceorgan åt regeringen.

Socialarbetarna i Köpenhamn

De svenska socialarbetarna i Köpenhamn har gjort ovärderliga insatser bland svenska ungdomar som varit på väg att bli socialt utslagna på grund av missbruk, kriminalitet, prostitution eller psykisk sjukdom. Signaler om att verksamheten eventuellt skall upphöra är oroande, inte minst med tanke på att klienterna snarast tycks bli mer belastade än tidigare och hjälpbehovet därmed större. I en tid då vi i Sverige vill satsa på en offensiv narkomavård vore det märkligt att avveckla denna verksamhet. Vi anser att socialstyrelsen även fortsättningsvis bör ansvara för dessa insatser, eftersom hela landet kan betraktas som "upptagningsområde".

Ledningens kvalifikationer

I propositionen föreslås att verksamheten indelas i högst nio enheter samt högst sex regionalt lokaliserade tillsynsenheter samt att verksamheten utvidgas och förstärks genom att det utöver generaldirektören bör finnas ytterligare tre direktörer. Av dessa tre direktörer föreslås en vara huvudansvarig för hälso- och sjukvårdsfrågor, en för socialtjänstfrågor samt en för övergripande administrativa och juridiska frågor.

Det har under åren ofta förts en diskussion om vilken professionell profil som är önskvärd i socialstyrelsens ledning. Ett minimikrav är enligt vår mening att de direktörer som bär ansvaret för hälso- och sjukvården resp. socialtjänsten är högt kvalificerade inom resp. område. Detta är en förutsättning för att socialstyrelsen ska åtnjuta den auktoritet som är nödvändig inom respektive område. Vidare bör socialstyrelsen tillföras ekonomisk expertis på hög nivå för att göra ekonomiska bedömningar av konsekvenserna av socialstyrelsens allmänna råd. Med tanke på verkets viktiga normgiv-

ningsfunktioner finner vi det också nödvändigt att tillförsäkra socialstyrelsen kvalificerad juridisk kompetens.

Mot. 1988/89
So31

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att socialstyrelsens behov av icke öronmärkta resurser beaktas i budgetpropositionen för nästkommande budgetår,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett självständigt institut för folkhälsa,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsyn och rättssäkerhet,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att verksamheten med socialarbetare i Köpenhamn bör fortsätta samt att socialstyrelsen även i framtiden bör vara huvudman för verksamheten,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ledningens kvalifikationer.

Stockholm den 18 april 1989

Daniel Tarschys (fp)

Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)

Barbro Westerholm (fp)

Ulla Orring (fp)